

system of Ukraine in establishing the circumstances to be proven in a specific case by solving issues that require specific expertise in the field of science, technology, arts or crafts, and is intended to help improve the public sector (bodies of state administration and local self-government, representatives of the private sector and institutions of civil society) in general, taking into account the challenges of the times and the principles of civil society.

The imperfection of the current legislation, which regulates forensic expert activity, is a significant factor that inhibits development. Currently, this direction needs improvement and systematic reformation taking into account international European standards and modern achievements of science and technology. It is necessary to lay the foundations of a complex, systematic approach to the creation of a single concept of public administration in the field of forensic expert activity, taking into account a number of modern heterogeneous directions of its development. We believe that the adoption of the law, which would take into account the issue of self-government of forensic experts and the formation of a unified legal framework, will allow to eliminate the existing contradictions. It is necessary to spread theoretical attempts to apply the categorical and instrumental apparatus of management to all aspects of the functioning of modern public administration in the field of forensic expert activity and bring it to the required level of perfection.

Key words: *forensic expert activity, public administration in the field of forensic expert activity, specific expertise, forensic examination, self-government of forensic experts.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з відмінних рис нашого часу є зростання темпів перебігу всіх суспільних процесів: від соціально-політичних та економічних, до технологічних та інформаційних. Зворотною стороною цього виступають негативні тенденції ускладнення, розширення сфер та збільшення обсягу виявлених правопорушень, зокрема їх найбільш соціально небезпечних видів – злочинів. Предмети цивільних спорів також все частіше пов'язані з об'єктами, правова оцінка відносин щодо яких, неможлива без застосування спеціальних

знань. Ці тенденції накладаються на істотні зміни в організації діяльності судової системи, де принцип змагальності все більшою мірою означає не тільки суперечки сторін про право, а й сутність тих об'єктів та явищ, вивчення яких потребує кваліфікованого експертного дослідження. Все це закономірно призводить до зростання кількості та ускладнення змісту завдань, що ставляться правоохоронними й судовими органами, а також фізичними і юридичними особами перед судовими експертами.

Важливість інститутів судової експертизи й експертних досліджень при здійсненні сучасною державою як внутрішніх і зовнішніх функцій не можна недооцінювати. В умовах сьогодення судова експертиза й експертні дослідження є не лише інструментом збереження демократичних надбань людства, але й одним із основних засобів захисту інтересів нашої країни за кордоном. Саме тому в реаліях воєнного часу в Україні гостро постало питання дослідження проблематики публічного управління у сфері судово-експертної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалії сьогодення поступово позначаються на становленні та розвитку понятійно-категоріального апарату науки публічного управління. В Україні публічне управління у якості об'єкту дослідження розглядали такі автори як: В. Куйбіда, О. Вольська, В. Козак, М. Білинська, О. Петрос, О. Лазор, Н. Філіпова, А. Помаза-Пономаренко, О. Оболенський, Н. Плахотнюк, Л. Новак-Каляєва тощо.

Наукове підґрунтя дослідження склали праці, присвячені вивченню та розробленню актуальних проблем у сфері судово-експертної діяльності таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як: Л. Головченко, А. Лозовий, Е. Сімакова-Єфремян, Г. Авдєєва, В. Шепітько, О. Г. Рувін, О. Дуфенюк, N. Sunde, І. Пиріг, М. Сегай, Г. Стрілець, Н. Ткаченко, О. Жеребко, Ф Джавадов, Ю. Пілюков, М. Щербаковський, С. Стратонов тощо

Тому, на нашу думку, спеціального та глибокого вивчення, аналізу й подальших наукових розробок потребують проблеми наукового розуміння сутності публічного управління у сфері судово-експертної діяльності. Убачаємо, що такі дослідження мають базуватися на інституціональному, парадигмальному та системно-функціональному підходах і виступати методологічним підґрунтям

для вивчення й аналізування тенденцій розвитку сфери судово-експертної діяльності та оновлення чинної парадигми публічного управління.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета – здійснити міждисциплінарний аналіз розуміння проблематики публічного управління у сфері судово-експертної діяльності, розкрити сутність ключових понять.

Для досягнення поставленої мети застосовано загальнонаукові методи теоретичного узагальнення, порівняння, системного аналізу та формалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Приступаючи до розгляду питання щодо змісту та основних характеристик публічного управління у сфері судово-експертної діяльності, необхідно визначитися з такими поняттями, як «судова експертиза», «судово-експертна діяльність».

Етимологічно «експертиза походить від поняття «експерт», що перекладається з латинської (*expertus*) означає «досвідчений, той, хто знає». У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» надано наступне тлумачення поняття експерт – фахівець, що робить експертизу [1, с. 257]. Експертиза – розгляд, дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою зробити правильний висновок, дати правильну оцінку відповідному явищу [1, с. 257]. У «Новому тлумачному словнику української мови» поняття експерт тлумачиться, як фахівець, що робить експертизу, фахівець, знавець, спеціаліст, авторитет, професіонал, ерудит [2, с. 637]. Експертиза – розгляд, дослідження якої-небудь справи, якогось питання з метою зробити правильний висновок, дати правильну оцінку відповідному явищу, дослідження (лікарська), обстеження, огляд, розгляд, аналіз [2, с. 637].

Експертиза пов'язана із широким спектром різних сфер діяльності людини й розуміється як дослідження, проведене на основі її професійних знань. Експертизи можуть призначатись в різних державних органах і громадських організаціях та вирішувати широке коло завдань. Державні органи та громадські організації часто вдаються до експертизи під час вирішення питань, що стосуються інтересів держави та окремих громадян.

Метою експертної діяльності є всебічне, повне, об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів, у результаті чого формуються та надаються науково обґрунтовані висновки про ті чи інші властивості об'єктів дослідження, можливість існування певних фактів, доцільність прийняття, впровадження, використання окремих програм та інші питання, що можуть бути вирішені з використанням спеціальних знань.

Експертна діяльність є специфічним видом людської діяльності, яка:

- має пізнавальний, дослідницький характер;
- базується на практичних та теоретичних наукових знаннях;
- може проводитись у різних сферах суспільної діяльності;
- використовує методи та методики, що не суперечать законам та нормам моралі і ґрунтуються на сучасних досягненнях науки;
- має за мету всебічне, об'єктивне, повне, комплексне дослідження об'єктів, процесів або явищ;
- має результатом отримання нової інформації та формування висновків.

Отже експертна діяльність становить собою специфічний вид людської діяльності, заснованої на наукових знаннях, змістом якої є дослідження певних об'єктів, процесів або явищ спеціальними методами з метою надання науково обґрунтованих висновків.

В Законі України «Про судову експертизу» визначено, що судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [3].

У Великій українській юридичній енциклопедії Г. Авдєєва та В. Шепітько визначення експертиза судова трактують, як дослідження судовим експертом на основі спеціальних знань матеріальних (матеріалізованих) об'єктів (речових доказів) та різного роду матеріалів і документів, які містять доказову інформацію, з метою встановлення фактичних даних, що мають значення для правильного вирішення справи (провадження) [4, с. 256-257].

Л. Головченко, А. Лозовий, Е. Сімакова-Єфремян вважають, що під судовою експертизою треба розуміти дослідження, що

проводиться судовим експертом із застосуванням спеціальних знань на виконання завдання сторін обвинувачення й захисту, слідчого судді, суду, та має значення для правильного розслідування кримінального провадження, судового розгляду цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення та виконавчого провадження [5, с. 24]. На стадії досудового розслідування й судового розгляду справи ця процесуальна дія спрямована на отримання доказів шляхом проведення дослідження судовим експертом на основі його спеціальних знань матеріальних (матеріалізованих) об'єктів, які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що перебуває в провадженні уповноваженого органу (особи) [5, с. 24]. Слід зазначити, що під поняттям «уповноважена особа (орган)» дослідники розуміють суб'єкт, наділений у порядку, передбаченому законодавством України, правом призначення судової експертизи (залучення судового експерта), зокрема: у кримінальному провадженні – сторони обвинувачення й захисту, слідчий суддя, суд; у цивільному, господарському, адміністративному судочинстві – суд; у справах про адміністративні правопорушення – суд, посадова особа (орган), що здійснює провадження в справах про адміністративні правопорушення; у виконавчому провадженні – державний виконавець [5, с. 24].

Судові експертизи проводяться обізнаними особами – експертами, які мають спеціальні знання в галузі науки, техніки, мистецтва. Складно перерахувати всі галузі знання, представники яких не залучалися б слідчими та судами для надання висновків з питань, що вимагають природничих та технічних, неюридичних знань.

Судові експертизи проводяться у зв'язку з розслідуванням та розглядом кримінальних, господарських, адміністративних та цивільних справ. Саме тому судова експертиза є найважливішою процесуальною формою застосування спеціальних знань у судочинстві, в результаті чого у розпорядженні слідства та суду виявляється нова інформація, що має доказове значення, яка не може бути отримана іншими процесуальними засобами. Відмінність судової експертизи від інших форм використання спеціальних знань у тому, що це обов'язково дослідження з використанням спеціальних знань.

Судово-експертне забезпечення правосуддя від збирання (виявлення, фіксації, вилучення, пакування, транспортування, зберігання) слідової матеріальної та матеріалізованої інформації (фізичних доказів) до її експертних досліджень та представлення їх результатів (досліджень) в суді відіграє велику роль у встановленні істини у провадженнях із гарантуванням захисту прав та основоположних свобод людини [6, с. 6; 7].

Поняття експертної діяльності та її змісту на сьогодні науковці трактують по-різному. Використовуються декілька визначень: «експертна діяльність», «судово-експертна діяльність», «експертно-криміналістична діяльність», «діяльність експертно-криміналістичних підрозділів».

Не слід ототожнювати поняття «судова експертиза» та «судово-експертна діяльність». Зміст цих концептів завжди впливатиме із контексту, оскільки кожен дефініцію можна розглядати у широкому та вузькому сенсах: судову експертизу – як правовий інститут (*sensu largo*) та як конкретне дослідження, проведене судовим експертом у конкретному провадженні (*sensu stricto*); судово-експертну діяльність – як діяльність усіх органів, служб, що організують, забезпечують, реалізують функціонування судової експертизи (*sensu largo*), та як діяльність експертів під час виконання судової експертизи (*sensu stricto*) [8, с.165].

Вперше на законодавчому рівні термін «судово-експертна діяльність» було введено Законом України «Про судову експертизу» [3] (далі – Закон). Закон не містить визначення цього поняття, але розкриває його зміст в преамбулі та в окремих статтях. Так, в преамбулі Закону зазначено, що він «визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки» [3]. Отже, під судово-експертною діяльністю розуміється «діяльність з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою й об'єктивною експертизою». Закон як предмет регулювання передбачає судово-експертну діяльність у цілому, не роблячи акценту на її державному чи недержавному характері.

І. Пиріг вважає, що саме «через відсутність теоретичного підґрунтя цього поняття, виникають проблеми в діяльності правоохоронних органів, що здійснюють судочинство, з приводу видів, форм експертної діяльності, вирішуваних завдань та інших актуальних питань» [9, с.17].

За допомогою міждисциплінарного аналізу дослідимо погляди окремих вітчизняних науковців щодо розуміння судово-експертної діяльності.

М. Сегай виділяє чотири структурні блоки, що складають цілісну систему судово-експертної діяльності:

1) діяльність держави щодо правового забезпечення судово-експертної діяльності на законодавчому та відомчому нормативно-правовому рівнях;

2) діяльність державних органів виконавчої влади, які здійснюють функцію управління судово-експертною діяльністю;

3) діяльність основних суб'єктів судово-експертної діяльності, які забезпечують організацію та проведення судових експертиз у державних судово-експертних установах;

4) діяльність учасників судочинства, причетних до проведення судових експертиз.

У зв'язку з цим відомий науковець вважає, що судово-експертна діяльність як об'єкт пізнання судової експертології може бути визначена як діяльність держави, юридичних та фізичних осіб щодо забезпечення правосуддя незалежною, об'єктивною та кваліфікованою експертизою, що здійснюється професійними (атестованими) судовими експертами [10, с. 28].

Г. Стрілець також надає розгорнуте трактування судово-експертної діяльності та включає в нього основні принципи, на яких вона базується, та структурні елементи. Так, на думку вченого, судово-експертна діяльність – це врегульована законодавством діяльність судово-експертних установ, спрямована на проведення незалежних судових експертиз шляхом об'єктивного, всебічного і повного дослідження з дотриманням сучасних досягнень науки і техніки, організація роботи судово-експертних установ у цілому і їхніх структурних підрозділів, їх науково-методичне і інформаційне забезпечення, підбір та підготовка судово-експертних кадрів [11].

Вузьке розуміння судово-експертної діяльності пропонує Н. Ткаченко. На її думку, помилково вважати, що судово-експертна діяльність насамперед виконує забезпечувальну діяльність заради створення необхідних умов для проведення незалежної, об'єктивної, кваліфікованої, такої, що спирається на досягнення науки та техніки, судової експертизи. Тобто твердження про те, що судово-експертна діяльність – це не тільки діяльність з проведення судових експертиз – є помилковим. Вчена переконана, що судово-експертна діяльність – це безпосередньо проведення судових експертиз. А от експертне забезпечення є більш широким за своїм змістом поняттям і включає в себе як забезпечувальну діяльність, так і діяльність з безпосереднього проведення судових експертиз (судово-експертну діяльність) [12, с. 22].

О. Жеребко вважає, що під судово-експертною діяльністю треба розуміти виконання конкретною особою покладених на неї законом функцій із забезпечення судочинства [13].

Ф. Джавадов розкриває розуміння судово-експертної діяльності як окремого виду юридичної діяльності, що має особливості, властиві їй як специфічному різновиду діяльності людини. До особливостей цієї діяльності він відносить її правовий характер та окремі суб'єкт, яким може бути судовий експерт [14].

І. Пиріг, зважаючи на різницю між поняттями експертної та судово-експертної діяльності, яка полягає в її законодавчій регламентації та меті застосування, вважає, що судово-експертна діяльність – регламентована законодавством діяльність осіб, які володіють спеціальними знаннями та уповноважені сторонами провадження на виконання дій, змістом яких є дослідження певних об'єктів, процесів або явищ, з метою надання науково обґрунтованих висновків для їх використання під час розслідування та судового розгляду справ [9, с. 37-38].

Ю. Пілюков вважає, що судово-експертна діяльність – це всебічний, повний, об'єктивний та комплексний процес дослідження об'єктів, у результаті чого формуються та надаються науково обґрунтовані висновки про ті чи інші їхні властивості, можливість існування певних фактів та явищ, а також інші питання, що можуть бути вирішені з використанням спеціальних знань експертів у процесі розслідування [15, с. 161-162].

У навчальному посібнику «Судові експертизи в процесуальному праві України» Т. Голікова та В. Юсупов вказують, що судово-експертна діяльність – це регламентована законодавством діяльність осіб, які володіють спеціальними знаннями та уповноважені сторонами провадження на виконання дій, змістом яких є дослідження певних об'єктів, процесів або явищ, з метою надання науково обґрунтованих висновків для їх використання під час досудового розслідування та судового розгляду справ [6, с. 39]. Дослідники, зазначають, що судово-експертна діяльність є особливим видом діяльності, пов'язаною з організацією і проведенням судових експертиз, експертних досліджень, спрямованих на забезпечення уповноважених осіб (органів), юридичних і фізичних осіб незалежними, кваліфікованими та об'єктивними висновками, орієнтованими на максимальне використання науки і техніки, створенням та удосконаленням науково-методичної бази у галузі криміналістики і судової експертизи, а також державним управлінням у цій сфері [6, с. 39].

М. Щербаковський у системі судово-експертної діяльності виділяє такі складові елементи як: підготовка експертів різних спеціальностей; матеріально-технічне забезпечення експертних установ; оптимальна організація експертної та науково-дослідної роботи; здійснення поточного контролю з боку керівників за строком і якістю проведених експертиз; регулярне здійснення взаємного рецензування експертних висновків фахівцями тих самих спеціальностей, але різних експертних установ; надання науково-методичної, довідкової та консультаційної допомоги з питань призначення судових експертиз; проведення профілактичної роботи з попередження злочинів [16, с. 23-29].

С. Стратонов вважає, що судово-експертна діяльність полягає не тільки в безпосередньому проведенні такого дослідженні (судової експертизи), а у вжитті інших заходів, спрямованих на можливість проведення судової експертизи, забезпечення її ефективності й об'єктивності, тому зводити останню виключно до дослідження, в рамках якого здійснюється пізнання окремого об'єкту за допомогою методів є невірним, оскільки забезпечення полягає не тільки в розробці й вдосконаленні методів дослідження,

які використовуються при проведенні судових експертиз, а в оснащенні судово-експертних установ необхідними засобами, підготовці висококваліфікованих кадрів – судових експертів, тощо [17, с. 279].

У навчальному посібнику «Основи судової експертизи» Л. Головченко, А. Лозовий, Е. Сімакова-Єфремян зазначають, що судово-експертна діяльність – особливий вид діяльності, пов’язаної з організацією та проведенням судових експертиз, експертних досліджень, спрямованих на забезпечення уповноважених осіб (органів), юридичних і фізичних осіб незалежними, кваліфікованими та об’єктивними висновками, орієнтованими на максимальне використання досягнень науки й техніки, створенням і удосконаленням науково-методичної бази в галузі криміналістики та судової експертизи, а також державним управлінням у цій сфері [5, с. 42].

Отже, деякі вчені під судово-експертною діяльністю розуміють діяльність з проведення судових експертиз, інші вважають, що до об’єкта дослідження відносяться організаційні та процесуальні форми використання судової експертизи.

«Термінологічний хаос», що панує в науковому понятійному просторі, пов’язаному з питаннями судово-експертної діяльності, надзвичайно ускладнює вирішення багатьох важливих як теоретичних, так і практичних державних завдань.

Повертаючись до розгляду феномену судово-експертної діяльності як одного із видів соціальної діяльності, необхідно розкрити її сутність, зміст, визначити суб’єкти, об’єкт, завдання (мету) та принципи здійснення.

Судова експертиза як сфера практичної діяльності – складна система різнорідних елементів, таких як нормативне регулювання, статус та функції суб’єктів діяльності, система технічних засобів, наукові основи, методи та методики проведення експертних досліджень, організаційні основи функціонування експертних установ тощо. Проведення судової експертизи саме по собі є складним багатоелементним феноменом. Судова експертиза є базовим поняттям щодо здійснення судово-експертної діяльності. Експертна діяльність – ширше поняття, ніж експертне дослідження,

що входить до неї як основний компонент. Крім того власне дослідження, експертна діяльність включає такі елементи, як організаційний, комунікативний, методичний та дидактичний.

Судово-експертна діяльність у сучасному розумінні розглядається як комплексний вид соціально-значущої діяльності, що здійснюється її суб'єктами на систематичній основі та включає як процесуальні, так і непроцесуальні елементи.

Т. Голікова та В. Юсупов виділяють наступні елементи судово-експертної діяльності як цілісної системи, що в сукупності забезпечують здійснення державної політики в галузі судової експертизи:

- діяльність органів державної влади щодо правового забезпечення судово-експертної діяльності;
- діяльність уповноважених органів державної влади, що здійснюють функції управління щодо науково-методичного, організаційно-управлінського, кадрового, фінансового забезпечення проведення судових експертиз;
- діяльність головних суб'єктів судово-експертної діяльності, які здійснюють безпосереднє організаційне і науково-методичне забезпечення та проведення судових експертиз у державних судово-експертних установах;
- діяльність учасників судочинства щодо проведення судових експертиз і використання висновків експертів [6, с. 39].

Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження, що закріплено у ст. 3 Закону України «Про судову експертизу» [3].

Судово-експертна діяльність здійснюється у процесі судочинства державними спеціалізованими установами, їх територіальними філіями, експертними установами комунальної форми власності, приватними судовими експертами та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених Законом «Про судову експертизу».

Особливістю судово-експертної діяльності є її дослідницький характер. Діяльність експерта має спільні риси з науково-дослідною діяльністю. Основний результат судово-експертної діяльності – висновки експертів. Висновок експерта як джерело доказів підлягає

оцінці слідчого і суду. Поряд із проведенням конкретних експертиз, у діяльності судово-експертної установи та, тим більше, системи судово-експертних установ, ми можемо спостерігати виникнення якісно нового результату, можна сказати, «продукту» – судово-експертного забезпечення системи правозастосування. В основі такої системи судово-експертного забезпечення судової та слідчої практики лежить загальна теорія судової експертизи, її приватні теорії, науково-методичне забезпечення, фактичні повноваження судово-експертних установ.

Теоретичні розробки та практичні здобутки експертів та експертних установ, досягнуті в рамках здійснення експертної діяльності, є вихідною точкою у підвищенні запитів слідчих та суддів, що стимулює їх на постановку нових завдань перед судовими експертами та, отже, до розширення свого доказового інструментарію. У цьому сенсі судово-експертна діяльність, поряд із конкретними експертними висновками, продукує як результат, досягнутий до поточного історичного моменту, – рівень судово-експертного забезпечення.

Фактично інститут судової експертизи, як самостійний феномен, що не зводиться до простої сукупності безлічі окремих експертних висновків, окремих експертних методик та засобів експертизи, а сам по собі є породженням експертної діяльності.

Крім того, особливістю судово-експертної діяльності є її профілактичні можливості, що реалізуються на підставі експертної прогностики, та надають суттєву допомогу державним органам при вдосконаленні системи заборон, обмежень та вимог, встановлених з метою протидії правопорушенням, підвищенні ефективності механізмів запобігання злочинності (рис. 1).

Уповноваженим органом виконавчої влади, що здійснює державне регулювання судово-експертної діяльності в Україні, є Міністерство юстиції. У Положенні про Міністерство юстиції України серед основних завдань виокремлено експертне забезпечення правосуддя [18].

Відповідно до пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України засади судової експертизи визначаються виключно законами України [19].

Рис. 1. Форми судово-експертної діяльності.

Джерело: авторська розробка.

В Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» в переліку цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, які є орієнтирами для розроблення проектів прогностичних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України зазначена наступна: сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях [20]. Указом Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» одним із питань у сферах правової політики, забезпечення прав і свобод людини і громадянина Кабінету Міністрів України поставлено завдання вжити заходів з розроблення та внесення змін до законодавчих актів щодо «створення системи самоврядування судових експертів» [21].

З метою створення системи самоврядування судових експертів постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо консультативно-дорадчих органів» [22] були внесені зміни у Положенні про Координаційну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України [23] та у Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз [24].

Крім того, наказами Міністерства юстиції України від 03.02.2020 № 337/5 [25], від 28.04.2020 № 1540/5 [26] були внесені зміни до Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів [27]. Ці зміни стали предметом судового розгляду. У постанові від 26 жовтня 2022 року по справі №640/13090/20 Верховний Суд постановив:

«3. Визнати незаконним та нечинним пункт 3 Змін до Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 03 лютого 2020 року № 337/5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 05 лютого 2020 року за № 129/34412, в частині:

– внесення змін до абзацу 2 пункту 4 розділу II Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів шляхом доповнення цього абзацу другим реченням такого змісту: «Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, включаються до постійного складу палат ЦЕKK за поданням громадських організацій судових експертів (не більше однієї особи від громадської організації)», а також

– внесення змін до абзацу 1 пункту 5 розділу II Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів шляхом доповнення цього абзацу другим реченням такого змісту: «Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, включаються до змінного складу палат ЦЕKK за поданням громадських організацій судових експертів».

4. Визнати незаконним та нечинним підпункт 1 пункту 1 Змін до Положення про експертно-кваліфікаційну комісію при Мін'юсті та атестацію судових експертів, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28 квітня 2020 року № 1540/5, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2020 року за № 389/34672

в частині викладу другого речення абзацу 2 пункту 4 розділу II Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів у такій редакції: «...Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, включаються до постійного складу палат ЦЕКК з числа судових експертів, запропонованих за поданням громадських організацій судових експертів (не більше однієї особи від громадської організації)» [28].

Ухвалюючи таку постанову, Верховний Суд керувався тим, що питання, порушені оскаржуваними нормами Наказу № 337/5 та Наказу № 1540/5, стосуються визначення правового статусу експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, та громадських організацій таких експертів, які, на переконання колегії суддів, повинні бути визначені законом, як того вимагає пункт 14 частини першої статті 92 Конституції України. Стаття 22 Закону України «Про громадські об'єднання» не є достатньою правовою підставою для покладення на громадські організації судових експертів, правовою основою для діяльності яких є Закон України «Про громадські об'єднання», не властивих таким організаціям функцій [28].

Верховний Суд звернув увагу на те, що з аналізу змісту Закону № 4038-ХІІ слідує, що у його нинішній редакції впроваджується чіткий державний контроль у сфері судової експертизи. Нормами цього Закону не передбачено будь-яких форм самоорганізації (самоврядування) експертів (в тому числі тих, які не є працівниками державних спеціалізованих установ), які були б наділені повноваженнями у сфері організації забезпечення судово-експертної діяльності, до якої належить зокрема питання формування ЦЕКК. За змістом статті 17 Закону № 4038-ХІІ питання формування ЦЕКК належить до повноважень Мін'юсту, на який покладено організацію забезпечення судово-експертної діяльності. Положення Закону № 4038-ХІІ обов'язковою умовою для формування ЦЕКК встановлюють наявність у її складі досвідчених фахівців та науковців, які мають кваліфікацію судового експерта та стаж практичної роботи за спеціальністю не менше п'яти років, а також фахівця з процесуальних питань судової експертизи (частина друга статті 17 Закону №4038-ХІІ). Водночас, дана норма не передбачає

чіткої процедури відбору членів цієї комісії. Процедура формування ЦЕКК визначена Міністром у Положенні про ЦЕКК. Відповідно до пункту 4 розділу II цього Положення Міністр своїм наказом затверджує постійний склад кожної палати [28].

Верховний Суд аргументував свою позицію тим, що Указом Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» одним із питань поставлено завдання з розроблення та внесення змін до законодавчих актів щодо «створення системи самоврядування судових експертів». Така система сприятиме скороченню державного регулювання в галузі судової експертизи та має бути затверджена законом [28].

Сучасне демократичне суспільство зорієнтовано на трансформацію відносин між суспільством і державою, що забезпечується створенням нових форм та механізмів впливу громадян на державно-управлінські процеси. За умов налагодження діалогу між представниками влади та активною частиною громадянського суспільства особливої актуальності набуває публічність, яка в наш час є критерієм успіху та розуміння громадськістю головних складових державного управління в країні.

В європейських країнах відбувається зміна управлінської парадигми – поширеним стає підхід до вирішення проблем не з позиції урядового управління («government»), а публічного (суспільного) управління («governance»), шляхом залучення всіх зацікавлених сторін: уряду, бізнесу, громадянського суспільства. Тобто відбувається передача значної частини управлінських функцій від уряду до інших суспільних суб'єктів задля досягнення кращої керованості суспільства, впорядкованості і досягнення стратегічних цілей [29, с. 489].

В Україні проблеми пошуку нової парадигми державного управління та теоретичного обґрунтування процесу модернізації політико-управлінських систем на засадах партнерської взаємодії між державою та суспільством набули особливої актуальності лише наприкінці ХХ ст. – поч. ХХІ ст. Почала поступово змінюватись концепція менеджменту та державного управління, набуває розвитку такий феномен, як державний менеджмент або публічний

менеджмент (у діяльність органів державної влади впроваджуються основні складові менеджменту організацій та економіки підприємств: маркетинг, попит та пропозиція, ефективність, оптимізація тощо). У сфері судово-експертної діяльності залишається домінуючим так званий адміністративно-бюрократичний підхід до інституційно-функціональної побудови, який акцентує увагу на пріоритетній ролі адміністративних органів, що монополярно здійснюють контрольні функції від імені держави або носія суверенної державної влади, та характеризується обмеженою участю громадянського суспільства у державному управлінні.

У дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю судово-експертних установ України» О. Рувін дійшов висновку, що громадський контроль за діяльністю судово-експертних установ необхідно розуміти як діяльність громадських організацій та інших представників суспільства, необ'єднаних у громадські організації, щодо взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, судово-експертними установами та відповідними посадовими особами з приводу неухильного дотримання принципів законності, незалежності, об'єктивності і повноти експертного дослідження. Вчений відмітив, що наразі громадський контроль у відповідній сфері є достатньо обмеженим, та запропонував прийняття Закону України «Про громадський контроль» як правового базису для окреслення загальних положень громадського контролю, його поняття, суб'єктів, їх прав та обов'язків, гарантій діяльності та інших засад, оскільки такий закон має стати основою для подальшої специфікації громадського контролю в різноманітних формах публічної діяльності, зокрема й щодо діяльності судово-експертних установ [30, с. 339].

Основа нової ідеології правового забезпечення реформування публічної служби полягає в тому, що влада повинна функціонувати на принципах служіння суспільству. Отже, якісно нова публічна служба в Україні повинна розвиватися як публічно-правовий інститут. Це має бути головний інститут здійснення влади, щоб влада була раціональною, ефективною, орієнтованою на інтереси й потреби суспільства в цілому, а в ньому – кожної людини [31, с. 19].

Нова концепція публічного управління має свої специфічні риси: влада не є централізованою, вона делегується урядовими структурами до публічного сектора (органам місцевого самоврядування, громадським організаціям). У цьому процесі виконання владою своїх обов'язків (законодавчих, виконавчих, судових) постійно моделюється. Публічна влада усвідомлює, що її основна роль – координатор суспільних процесів [32, с. 16-17].

Природа публічного управління поєднує в собі дві складові: управління через владу та публічність через громадськість. Підвищення рівня останньої складової – головна задача публічного управління, яке реалізується через принципи демократії, прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади.

З метою розкриття змісту поняття «публічне управління сферою судово-експертної діяльності», звернемося до етимології слова – «публічний» (від лат. «publicus» – суспільний, народний, державний), відомого у вживанні ще за часів Стародавнього Риму, коли держава-республіка (respublica) розглядалась як «суспільна» справа, тобто держава, яка, здійснюючи свою політику, представляла інтереси всього суспільства.

У «Словнику іншомовних слів» слово «публічний» – відкритий, гласний, суспільний [33, с. 560]. «Новий тлумачний словник української мови» подає декілька визначень поняття «публічний» [34, с. 843], а саме: 1) який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий; 2) призначений для широкого відвідування, користування; громадський, загальний, загальнодоступний; 3) стосується публіки. В «Етимологічному словнику української мови»: «публіка» – група людей, що зібралася де-небудь (глядачі, слухачі); народ, люди; публікатор, публікація, публіцист, публіцистка, публічний, публіцистичний, публікувати [35, с. 625]. Також подають переклад англійського слова public на українську мову як громадський, публічний, державний [36, с. 292].

У науковій літературі, визначаючи публічне управління як явище складне і багатогранне, більшість учених вказують на те, що не існує сталого, вичерпного та загальноновизнаного формулювання визначення публічного управління. До визначення публічного

управління швидше підходять із позиції реального змісту діяльності або форм, яких воно набуває і в яких діє [37, с. 65].

У термінологічному словнику Національної академії державного управління при Президентові України Л. Новак-Каляєва під публічним управлінням визначає «діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності та ін.» [38, с. 144].

Отже, під публічним управлінням розуміється діяльність органів публічної влади, яка спрямована на реалізацію державної політики через прийняття управлінських рішень у співпраці з громадськістю та іншими суб'єктами діяльності у різних сферах суспільного життя відповідно до встановлених принципів та цінностей.

Н. Плахотнюк визначає органи публічної влади як систему владних інституцій політично організованого суспільства, яка включає органи державної влади й органи місцевого самоврядування, наділені юридично визначеними повноваженнями і засобами для захисту прав, свобод та інтересів громадян, безпеки держави і суспільства, управління соціально-економічним і культурним розвитком країни. Вчена зазначає, що публічна влада здійснюється народом (публікою) безпосередньо або через органи публічної влади, які виконують публічні функції [38, с. 111–121].

О. Лазор та О. Лазор визначили публічне управління як цілеспрямований, організаційний та регулюючий вплив органів публічної влади на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення

мети та реалізації функцій суспільства, відображених у Конституції та інших нормативно-правових актах [39, с. 111–121].

Схожої думки додержуються А. Л. Помаза-Пономаренко та визначає публічне управління як цілеспрямовуючий, організуючий і регулюючий вплив суб'єктів (державних і недержавних інституцій) на об'єкт (сфери суспільної життєдіяльності), який здійснюється як безпосередньо (у формах самоуправління), так і за допомогою спеціально створених структур (державного апарату, органів місцевого самоврядування, партій, спілок, асоціацій, фірм, громадських об'єднань та ін.), що пов'язаний із реалізацією влади та зумовлює зміну стану об'єкта, а також налагодження із ним зворотного зв'язку [40].

За визначенням Н. Філіпової публічне управління – це щось більше, ніж просто набір загальних інструментів управління, публічне управління вивчає взаємодію між політичною системою, державним сектором, співвідношення муніципальних, державних та народних інтересів із залучення суспільства до механізму контролю всіх органів влади [41].

О. Оболенський вважає, що публічне управління полягає у здійсненні сукупності раціональних впливів на функціонування та розвиток колективу людей для досягнення наперед визначеної сукупності цілей. Його концептуальні засади передбачають забезпечення загального блага, суспільних цінностей, інтересів і потреб, цілісність управлінського процесу, системний і інституціональний характер, відкритість, солідарність, раціоналізм, результативність, ефективність, доцільність, своєчасність, консолідацію громади та суспільства навколо бачення його майбутнього та держави на основі сучасних методів управління [42].

О. Вольська зазначає, що сучасна концепція публічного управління – це складна відкрита система людських взаємовідносин, які реалізуються органами публічної влади за допомогою методів, механізмів, інструментів та інших складових з урахуванням принципів відкритості, прозорості державного управління та публічного адміністрування [32, с. 17].

Висновки. Дослідивши основні засади судово-експертної діяльності, наведемо авторське визначення понять «судова експертиза» й «судово-експертна діяльність». Під судовою

експертизою ми розуміємо судову експертизу – дослідження судовим експертом на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо матеріальних та нематеріальних (інформаційних) об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що є або будуть предметом судового розгляду.

Враховуючи попереднє визначення сформулюємо поняття «судово-експертна діяльність» – діяльність органів державної влади, юридичних і фізичних осіб з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною судовою експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки, техніки, мистецтва та ремесла.

У контексті використання інституціонального підходу виокремимо такі складові публічного управління у сфері судово-експертної діяльності:

- цілі публічного управління у сфері судово-експертної діяльності;
- система управлінських функцій, що забезпечують досягнення цілей публічного управління у сфері судово-експертної діяльності;
- утвердження статусу суб'єктів здійснення публічної влади у сфері судово-експертної діяльності;
- наявність ресурсного потенціалу, що забезпечує здійснення публічного управління у сфері судово-експертної діяльності;
- формування відповідальності, що збалансовує діяльність органів публічної влади.

Основними проблемними питаннями публічного управління у сфері судово-експертної діяльності залишаються формування функціонально-інституційної структури та структури зв'язків між суб'єктами публічної влади.

З позиції інституціонального підходу публічне управління у сфері судово-експертної діяльності – складний інституціональний комплекс, який дозволяє регулювати судово-експертну діяльність та націлений на забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки, техніки, мистецтва та ремесла.

У контексті формування парадигмальних засад публічне управління у сфері судово-експертної діяльності – якісно-інноваційна модель, яка сприяє належному врядуванню шляхом забезпечення прозорості, підзвітності, відкритості діяльності у публічному секторі та вироблення рекомендацій щодо модернізації публічного управління. Участь у публічному управлінні у сфері судово-експертної діяльності суб'єктів, які не є органами влади, стає невід'ємним елементом змісту самого феномена публічної влади і вимагає ретельного законодавчого регулювання. Це обумовлює необхідність дослідження структури феномена публічного управління у сфері судово-експертної діяльності, що має багатоскладовий і багаторівневий характер. Виникає необхідність створення нового напрямку наукових досліджень, пов'язаних із системою фундаментальних наукових установок, уявлень та термінів, що пояснюють та формують теоретико-методологічні основи публічного управління у сфері судово-експертної діяльності.

У контексті застосування системно-функціонального підходу публічне управління у сфері судово-експертної діяльності – структурно-цілісна система, спрямована на надання сприяння правосуддю України у встановленні обставин, що підлягають доведенню у конкретній справі, шляхом вирішення питань, що потребують спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, та призначена допомагати удосконалювати суспільний сектор (органи державного управління та місцевого самоврядування, представники приватного сектору та інститутів громадянського суспільства) загалом з урахуванням викликів часу та принципів громадянського суспільства. При цьому особливої значимості та актуальності набуває комплексний підхід до реформування базового законодавства з питань експертного забезпечення правосуддя.

Вважаємо, що використання різних сформованих підходів до трактування сутності поняття публічне управління у сфері судово-експертної діяльності дозволило утворити основу для подальших досліджень інституціональних засад публічного управління в означеній сфері, які сприятимуть ідентифікації базових механізмів його формування та розвитку в рамках інституціональної концепції.

Недосконалість чинного законодавства, яким регулюється судово-експертна діяльність, є вагомим фактором, що гальмує

комплекс, який дозволяє регулювати судово-експертну діяльність та націлений на забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки, техніки, мистецтва та ремесла.

У контексті формування парадигмальних засад публічне управління у сфері судово-експертної діяльності – якісно-інноваційна модель, яка сприяє належному врядуванню шляхом забезпечення прозорості, підзвітності, відкритості діяльності у публічному секторі та вироблення рекомендацій щодо модернізації публічного управління.

У контексті застосування системно-функціонального підходу публічне управління у сфері судово-експертної діяльності – структурно-цілісна система, спрямована на надання сприяння правосуддю України у встановленні обставин, що підлягають доведенню у конкретній справі, шляхом вирішення питань, що потребують спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, та призначена допомагати удосконалювати суспільний сектор (органи державного управління та місцевого самоврядування, представники приватного сектору та інститутів громадянського суспільства) загалом з урахуванням викликів часу та принципів громадянського суспільства.

Недосконалість чинного законодавства, яким регулюється судово-експертна діяльність, є вагомим фактором, що гальмує розвиток. Нині цей напрям потребує вдосконалення та системного реформування з урахуванням міжнародних європейських стандартів і сучасних досягнень науки та техніки. Необхідно закласти засади комплексного, системного підходу до створення єдиної концепції публічного управління у сфері судово-експертної діяльності з урахуванням низки сучасних різномірних напрямків його розвитку. На наше переконання, прийняття закону, що враховував би питання самоврядування судових експертів та формування єдиної нормативно-правової бази, дозволить усунути існуючі протиріччя. Необхідно поширити теоретичні спроби застосування категоріального і інструментального апарату управління на всі аспекти функціонування сучасного публічного управління у сфері

судово-експертної діяльності і довести її до необхідного рівня досконалості.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, публічне управління у сфері судово-експертної діяльності, спеціальні знання, судова експертиза, самоврядування судових експертів

Received: 04.03.23

References

1. Busel, V.T. (Ed.). (2003). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kyiv, Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
2. Yaremenko, V.V. & Slipushko, O.M. (Eds.). (2001). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]* (Vols. 1-3). Kyiv: Akonit [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy Pro sudovu ekspertyzu №4038-XII vid 25.02.1994 [Law of Ukraine On forensic examination №4038-XII from 25.02.1994]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from [tps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text) [in Ukrainian].
4. Shepitko, V.Yu., Zhuravel, V.A., Konovalova, V.O., Tishchenko, V.V., Shevchuk, V.M. & Shchur, B.V. (Eds.). (2018). *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia [Great Ukrainian legal encyclopedia]*. (Vols. 1-20). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
5. Holovchenko, L. M., Lozovyi, A. I., Simakova-Yefremian, E. B. et al. (2016). *Osnovy sudovoi ekspertyzy: navchalnyi posibnyk dlia fakhivtsiv, yaki maiut namir otrymaty abo pidtverdyty kvalifikatsiiu sudovoho eksperta [Fundamentals of forensic examination: a study guide for specialists who intend to obtain or confirm the qualification of a forensic expert]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
6. Ruvyn, O.H. (2019). *Sudovi ekspertyzy v protsesualnomu pravi Ukrainy [Forensic examinations in the procedural law of Ukraine]*. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
7. Sunde, N. (2022) Strategies for safeguarding examiner objectivity and evidence reliability during digital forensic investigations. *Forensic Science International: Digital Investigation*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.fsidi.2021.301317> [in English].

8. Dufeniuk, O.M. (2019). Zabezpechennia sudovo-ekspertnoi diialnosti u kryminalnomu provadzhenni: systemna paradyhma. [Provision of forensic expert activity in criminal proceedings: a systemic paradigm]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Yurydychni nauky – Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Legal sciences*. DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2019-08-18> [in Ukrainian].

9. Pyrih, I.V. (2015). *Teoretiko-prykladni problemy ekspertnoho zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia [Theoretical and applied problems of expert provision of pre-trial investigation]*. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs; Lira LTD [in Ukrainian].

10. Sehai, M.Ya. (2003). Sudova ekspertolohiia: ob'ekt, predmet, pryroda ta systema nauky [Forensic expertise: object, subject, nature and system of science]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and practice of forensic examination and criminology*, 3, 28-33 [in Ukrainian].

11. Strilets, H.O. (2009). Henezys systemy sudovo-ekspertnykh ustanov v Ukraini ta napriamky yikh diialnosti [The genesis of the system of forensic expert institutions in Ukraine and directions of their activity]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

12. Tkachenko, N.M. (2017). Subiekty sudovo-ekspertnoi diialnosti v suchasniy systemi ekspertnoho zabezpechennia kryminalnoho provadzhennia [Subjects of forensic expert activity in the modern system of expert support for criminal proceedings]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

13. Zhrebko, O.I. (2019). *Sutnist y zmist sudovo-ekspertnoi diialnosti: vitchyzniani dosvid [The essence and content of forensic expert activity: domestic experience]*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. Retrieved from http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/15343/1/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%2027_11_2019_p150-153.pdf [in Ukrainian].

14. Dzhavadov, F.M. (2000). Kontseptualni osnovy rozvytku sudovoi ekspertyzy v suchasnykh umovakh [Conceptual foundations of the development of forensic examination in modern conditions]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy [in Ukrainian].

15. Piliukov, Yu. (2020). Sudovo-ekspertna diialnist u suchasnomu kryminalnomu protsesi [Forensic expert activity in the modern criminal process]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence*, 4, 158-163. DOI: [10.35774/app2020.04.158](https://doi.org/10.35774/app2020.04.158) [in Ukrainian].

16. Shcherbakovskiy, M.H. (2005). *Sudovi ekspertyzy: pryznachennia, provadzhenia, vykorystannia* [Forensic examinations: purpose, production, use]. Kharkiv: Espada [in Ukrainian].

17. Stratonov, S.Yu. (2017). Poniattia ta zmist sudovo-ekspertnoi diialnosti v haluzi ekspertyzy vstanovlennia davnosti dokumentu [The concept and content of forensic expert activity in the field of expertise in establishing the validity of a document]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk – Carpathian Legal Gazette*, 1(16). Retrieved from http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1-4_2017/61.pdf [in Ukrainian].

18. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo yustytzii Ukrainy №228 vid 02.07.2014 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Regulation on the Ministry of Justice of Ukraine №228 from 02.07.2014]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

19. Konstytutsiia Ukrainy, Zakon №254k/96-VR vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine, Law №254k/96-BP from 28.06.1996]. *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

20. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku №722/2019 vid 30.09.2019 [Decree of the President of Ukraine On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030 №722/2019 from 30.09.2019]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].

21. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro nevidkladni zakhody z provedennia reform ta zmitsnennia derzhavy №837/2019 vid 08.11.2019 [Decree of the President of Ukraine On urgent measures to carry out reforms and strengthen the state №837/2019 from 08.11.2019]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019#Text> [in Ukrainian].

22. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo konsultatyvno-doradchykh orhaniv №323 vid 29.04.2020 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On making changes to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine regarding consultative and advisory bodies №323 from 29.04.2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/323-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

23. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Koordynatsiinu radu z problem sudovoi ekspertyzy pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy №778 vid 16.11.1994 [Resolution of the Cabinet of Ministers

of Ukraine On the approval of the Regulations on the Coordinating Council on Forensic Expertise Issues under the Ministry of Justice of Ukraine №778 from 16.11.1994]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/778-94-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

24. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Poriadku atestatsii ta derzhavnoi reiestratsii metodyk provedennia sudovykh ekspertyz: №595 vid 02.07.2008 [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Procedure for attestation and state registration of forensic examination methods №595 from 02.07.2008]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

25. Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva yustytzii Ukrainy № 301/5 vid 03 bereznia 2015 roku: №337/5 vid 03.02.2020 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine On amendments to the order of the Ministry of Justice of Ukraine, №301/5 from 03.03.2015: №337/5 from 03.02.2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0129-20#n4> [in Ukrainian].

26. Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy Pro zatverdzhennia Zmin do Polozhennia pro Tsentralnu ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy ta atestatsiiu sudovykh ekspertiv №1540/5 vid 28.04.2020 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine On the approval of the Amendments to the Regulation on the Central Expert Qualification Commission under the Ministry of Justice of Ukraine and the certification of judicial experts №1540/5 from 28.04.2020]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-20#Text> [in Ukrainian].

27. Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Tsentralnu ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy ta atestatsiiu sudovykh ekspertiv №301/5 vid 03.03.2015 [Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Tsentralnu ekspertno-kvalifikatsiinu komisiuu pry Ministerstvi yustytzii Ukrainy ta atestatsiiu sudovykh ekspertiv №301/5 from 03.03.2015] *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> [in Ukrainian].

28. Katehoriia spravy № 640/13090/20: Administratyvni spravy (z 01.01.2019); Spravy, shcho vynykaiut z idnosyn publichnoi sluzhby, zokrema spravy shchodo. Nadislano sudom: 04.11.2022. Zareiastrovano: 05.11.2022. Opyrlyudneno: 07.11.2022. Data nabrannia zakonnoi syly: 26.10.2022. Nomer sudovoho provadzhennia: K/9901/21866/21. [Case category No. 640/13090/20: Administrative cases (from 01.01.2019); Cases arising from public service relations, in particular, cases related to. Sent by the court: 04.11.2022. Registered:

05.11.2022. Published: 07.11.2022. Effective date: 10.26.2022. Court proceedings number: K/9901/21866/21.]. *reyestr.court.gov.ua*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107123753> [in Ukrainian].

29. Zahorskyi, V.S., & Teleshun, S.O. (Eds.). (2011). *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedia of public administration]*. (Vols. 1-8). Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].

30. Ruvin, O.H. (2021). *Administratyvno-pravovi zasady zdiisnennia kontroliu za diialnistiu sudovo-ekspertnykh ustanov Ukrainy [Administrative and legal principles of control over the activity of forensic expert institutions of Ukraine]*. Doctor's thesis. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet. Retrieved from https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82909/3/diss_Ruvin.pdf [in Ukrainian].

31. Kuibidy, V.S. (Ed.). (2018). *Reforma systemy derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: stan, vyklyky, perspektyvy zdiisnennia [Reform of the system of state administration and local self-government in Ukraine: status, challenges, prospects for implementation]*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

32. Volska, O.M. (2020). *Publichne upravlinnia yak systemne yavyshe v suchasnomu suspilstvi [Public administration as a systemic phenomenon in modern society]*. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika – Tavriysk scientific bulletin. Series: Economy*, 3, 15-20. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.2.tnv-econom.ksauniv.ks.ua> [in Ukrainian].

33. Melnychuk, O.S. (Ed.). (1977). *Slovnnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]*. Kyiv: Holovna redaktsiia URE [in Ukrainian].

34. Yaremenko, V. & Slipushko, O. (Eds.). (2000). *Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. Kyiv: Akonit [in Ukrainian].

35. Melnychuk, O.S., Boldyriev, R.V., Kolomiets, V.T. & Skliarenko, V.H. (Eds.). (2003). *Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]*. (Vols. 1-7). Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].

36. Kiliievych, O. (2003). *Anhlo-ukrainskyi hlosarii terminiv i poniat z analizu derzhavnoi polityky ta ekonomiky [English-Ukrainian glossary of terms and concepts for the analysis of state policy and economics]*. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].

37. Kozak, V. I. (2015). *Publichne upravlinnia v systemi koordynat ukrainskoi derzhavnosti [Public administration in the coordinate system of Ukrainian statehood]*. *Efektynnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*. 44(1), 64-70 [in Ukrainian].

38. Kuibidy, V.S., Bilynskoi, M.M. & Petroie, O.M. (2018). *Publichne upravlinnia: terminolohichniy slovnyk [Public administration: terminological dictionary]*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].

39. Lazor, O.I. & Lazor, O.D. (2015). Publichne upravlinnia ta administruvannia: retrospektyva deiakykh teoretychnykh aspektiv [Public management and administration: a retrospective of some theoretical aspects]. *Universytetski naukovy zapysky – University scientific notes*, 56, 111-121 [in Ukrainian].

40. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2020). *Orhanizatsiino-pravovi zasady publichnoho upravlinnia ta administruvannia : konspekt lektsii [Organizational and legal principles of public management and administration: lecture notes]*. Kharkiv: NUTsZU [in Ukrainian].

41. Filipova, N.V. (2015), Zmina spivvidnoshennia poniat «derzhavne upravlinnia», «publichne administruvannia», «publichne upravlinnia» v systemi suspilno-politychnoi transformatsii [Changing the ratio of the concepts «state administration», «public administration», «public administration» in the system of social and political transformation] *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 6. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865> [in Ukrainian].

42. Obolenskyi, O.Yu. (2014). Publichne upravlinnia: tsyvilizatsiinyi trend, naukova teoriia i napriam osvity [Public administration: civilizational trend, scientific theory and direction of education]. *Publichne upravlinnia: shliakhu rozvytku: materialy naukovo–praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoi uchasti. – Public administration: development paths: materials of a scientific and practical conference with international participation*. (Vols. 1-2), (p.p. 3–10). Kyiv: NADU [in Ukrainian].

Відомості про автора / Information about the Author

Наталія Василівна Мартиненко: «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»: вул. Залютинська, 8, м. Харків, 61177, Україна.

Nataliia Martynenko: «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute», Zalutinskaya st., 8, Kharkiv, 61177, Ukraine.

ORCID.ORG./ 0000-0002-3234-0689

E-mail: natalmartynenko@gmail.com